

בסדר החברתי שאין לאדם מקום בו. אך דרכם של ההמונים הובילה אל הליכוד.

אוגוסט כבל, המנהיג הסוציאליסטי הגרמני בסוף המאה שעברה, אמר כי האנטישמיות היא הסוציאליזם של הבורים. כוונתו: קל יותר לאדם נבצר לשנוא את היהודים העשירים, שהם בשר ודם, מאשר את הסדר החברתי הקפיטליסטי, שהוא רחוק ומופשט.

לפי אותו ההגיון אפשר לומר כי הלאומנות (ומר עבר לה, הגיונות והפאשיזם) הם הסורקן לזעם של המושפלים.

הלאומנות נתנה לבנייה העולים מארצות-ערב סיפוק לכמה צרכים נפשיים.

היא נתנה לאנשים מנוכרים את הרגשת-השייכות.

זמר שימי תמורי: אחרי הלחם בא הכבוד

פילוסוף משה בן מימון: הם כתבו ערבית

היא נתנה לאנשים חלשים וחסרי-כספים הרגשה של כוח. היא איפשרה למדוכאים ולמושפלים לחוש בעליונות כלפי מי שמדוכאים ומושפלים עוד יותר, ואף להשתתף בדרכיו ובהשפלה. היא איפשרה ליהודים המיוזרחים לקבל מידי המימסד האשכנזי את הכבוד לכל דבר מיוזרח, ולהעביר את הכבוד הזה לזולתם — הערבים.

היא הפכה את השינאה והעצמות והבוז והעצמו לשינאת-הזולת והבוז-לזולת. רגשות אלה הושלכו החוצה. לעבר הערבי.

אין זו תופעה מיוחדת לישראל, או לציבור המיוזרחי דווקא. בכל מצב פולוניאלי, הרובד התחנות של הציבור השליט הוא הלאומני והגיועני ביותר. הלבנים העניים של אלאבמה הם גדולי הגיוענים שונאי-הכושים, ומשתתפים במיצערי הקו-

קלוקס-קלאן. המוכטלים של בריטניה וצרפת ממלאים את שורות התנועות הגיועניות לגירוש המהגרים כהייהעור.

בארץ נוספה על כך נימה המחוקת נטיה זו עוד יותר: היהודים המיוזרחיים דיברו במיבטא ערבי, שרו נעימות מיוזרחיות, דמו לערבים בצבע-עורם ובקלסטר-פניהם. הצורך הפנימי שלהם להסתייג מן הערבי השנוא ולהוכיח את שייכותם לעם-הארונים המערבי היה גדול פי כמה.

תנועת-החרות סיפקה את כל הצרכים האלה. תורתה היתה פשטנית: עליונות לאומית, שינאה לזר. זה נקלט בקלות.

הליכוד הצטיין בתכונה נוספת. מנהיגיו היו אשכנזים — והמיוזרחיים המושפלים לא היו מוכנים בשלב זה לקבל מנהיגים מקרב עצמם. אך המנהיגים האשכנזיים של חרות לא היו שייכים למימסד, אלא היו מנוכרים ממנו כמותם. ומכיוון שהליכוד פתח לפני המיוזרחיים את שעריו בשימחה, והניח להם לעלות כסולם הקידום בדרך של בחירות מקומיות, נוצר סימביוזיס מאושר.

כך נוצרה המציאות הפוליטית-האלקטורלית, שקבעה את דמות המדינה בעשר השנים האחרונות: המוני המיוזרחיים הצביעו בעד הליכוד ובנותיו, רוב האשכנזים הצביעו בעד המערך ובנותיו.

הופעתו של איש-השנה תשמ"ד, מאיר כהנא, ופנייתו אל היצרים האפלים ביותר של הציבור המיוזרחי, עוד הגבירו נטיה זו.

● אחרי תבורי ומלמיליאן

אולם מציאות זו עשויה להתגלות כזמנית — כמו כל מציאות. יתכן שהיא קצרת-טווח מאוד.

כי התהליכים לא נעצרו. הרברים המשיכו להתקדם. צרכים חדשים דוחים את קודמיהם.

מי שנולד ב-1950 במעברה, באוהל שעמד בכוכ, הוא עכשיו בן 36. בנו הבכור יכול להיות בן 16. יש לבן הזה סיכוי טוב לסיים בית-ספר תיכון, וגם להגיע לאוניברסיטה.

למרות ההפליה החברתית, המתחילה עוד בגן-הילדים, ולמרות

העולה החדש: איש-השנה תשי"א (1951)

העובדה שהאחוז של המיוזרחיים המגיעים לאוניברסיטה אינו גדול, החלה נוצרת אינטליגנציה מיוזרחית חדשה בארץ. בעוד שהאינטליגנציה היהודית-מארוקאית של שנות ה-50 היגרה ברובה לצרפת, בעוד שארצה הגיע ציבור מארוקאי נטולי מנהיגות, הרי באה האינטליגנציה החדשה ותופסת עמדות של מנהיגות רוחנית.

כך כבר חלה התקרבות כלכלית. גם כאן קיים הקיפוח, חוגג הפער. אך למרות מיכשולים אלה הצליחו מיוזרחיים רבים להגיע למעמד כלכלי, להתבסס מבחינה חומרית, להעניק לבנים ולבנות הזדמנויות ואפשרויות.

אחרי שאורי מלמיליאן ושימי תבורי וחבריהם כבשו את שטחי הספורט והבידור — בצורה הרומה להפליא לדרכסם של השחורים בארצות-הברית — חדרו המיוזרחיים למיקצועות רבים אחרים, והגיעו לעמדות-מפתח. בשטח הפוליטי נוצר בסוף תשמ"ז מצב שבו תופסים יהודיים מיוזרחיים את העמדות של שר-האוצר (משה ניסים) ושני סגני-ראש-הממשלה (יצחק נבון ודוד לוי), הרמטכ"ל (משה לוי), מזכיר-הסתדרות (ישראל קיסר), נציג שרות בתי-הסוהר (רפי סויסה) ועוד.

אדם תמים יכול היה לחשוב כי תהליך טיבעי זה, יחך עם נישואי-התערובת הרבים (25% מן הזוגות הצעירים) פותר את הבעיה.

זוהי אשליה. קורה ההיפך. אדם הנתון במצוקה כלכלית חמורה, כל מעייניו נתונים לפרנסתו. מי שאינו יודע מניין יבוא מחר הלחם לילדיו, אינו רואק לענייני-רוח.

רויבא כאשר משתפר המצב הכלכלי, כאשר קמה אינטלי-גנציה חדשה ויש מסלול להתקדמות — דווקא אז מתעוררות הבעיות העמוקות יותר. את מקום המצוקה החומרית תופסת המצוקה הרוחנית, והיא יכולה להציץ יותר.

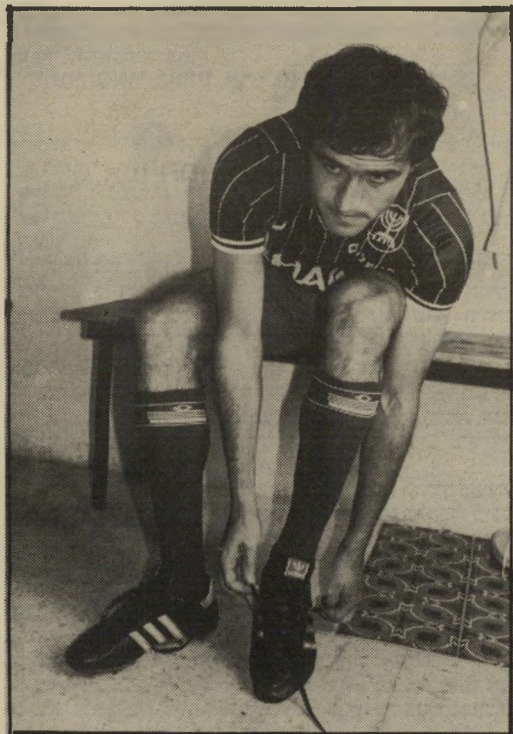
כי אז מתעוררות בעיות של זהות, של כבוד עצמי וכבוד בעיני הזולת, של שייכות ושל שורשים.

אין ציבור יכול להתקיים באושר כאשר הוא מתבייש במוצאו. צורך חיוני הוא לאדם להתגאות בעצמו, באבותיו. כל מילחמת-שיחור של ציבור מרוכא מגיעה בהכרח לשלב הזה, וכאשר מגיע שלב זה, אין התשובות של הליכוד מספקות עוד. הרמוניה הלאומנית-סוציאליטית הפשי-טנית אינה עונה על הצרכים.

● הזכות לכבוד עצמי

ה קורה עתה לציבור המיוזרחי. בינתיים מודעים לכך רק חוגים מצומצמים של אינטליגנציה. אך בצורה עמומה חשים בכך גם ההמונים, שהסתפקו עד כה בפטיבלים של פולקלור מפוברק, נוסח המימונה.

דור חדש רוצה בשוויון-זכויות — והתנאי המוקדם לשוויון הוא הזכות לכבוד עצמי, הזכות לשורשים, הזכות לעבר, אשר ממנו נובעת הזכות לעתיד.

כדורגלן אורי מלמיליאן: כמו השחורים

הוא כתב גרמנית: משורר היינריך היינה

צעירים אלה שואלים את עצמם: מניין באנו? מה היתה תרבות אבותינו? במה היא נופלת מתרבות אבותיהם של האשכנזים? האם עיירה במארוקו היתה נחותה לעומת עיירה בגבול פולין-רוסיה? האם פאס נחותה מפלונסק, בצרה מפשמישל, קאהיר מורשה? בחיפוש אחר השורשים נתקלים צעירים אלה בני-תון שאינם ניתן לשינוי: תרבות היהדות המיוזרחית משולבת בתרבות-ערב, בשם שתרבות היהדות המערבית (ליתר דיוק: המזרח אירופית) משולבת בתרבות-אירופה.

גדולי התרבות המיוזרחית — אנשים כמו הרמב"ם ומשוררי "תור הזהב" בספרד — כתבו ערבית, כשם שהיינריך היינה כתב גרמנית. מבחינה רתית, פילוסופית וסיפורתית היו קיימות השפעות-גומלין בין המחשבה היהודית והמחשבה המוסלמית.